

GRÄNSLÖST

GRÄNSLÖST

– en personlig upptäcktsfärd
i Sveriges historia

Susanna Zidén och Petter Ljunggren

Statens historiska museer
Box 5428
114 84 Stockholm
www.historiska.se

Foto: Katarina Nimmervoll

© 2016, Statens historiska museer
ISBN 978-91-89176-65-2

INNEHÅLL

Inledning	4
Nya perspektiv på Sveriges historia	5
Effektmål	6
Programmets upplägg och innehåll	8
Uppföljning av effektmålen	14
Summering – blev projektet lyckat?	19
Ett urval av deltagarnas texter	22
Vill du göra något liknande?	33

INLEDNING

”Gränslöst – en personlig upptäcksfärd i Sveriges historia” är ett pedagogiskt utvecklingsprojekt på Historiska museet som erbjöds kostnadsfritt till utbildningarna Svenska för invandrare (SFI) och Svenska som andra språk (SAS).

Visionen för Gränslöst är att museets besökare oavsett nationalitet upplever Sveriges historia som en del av ett gränslöst globalt kulturarv som tillhör alla människor. Projektet skall stärka upplevelsen av att det är mer som förenar människor i Sverige idag än som skiljer oss åt oavsett bakgrund, kultur och historia. Vi ville undersöka om och hur en institution som Historiska museet kan arbeta med kultur och historia som verktyg för integration. Projektet har pågått mellan 2013 och 2015 och fortsätter i delvis andra former. Drygt 20 grupper med totalt 400 deltagare har kompletterat utställningen ”Sveriges historia” med 270 nya texter kring de utställda föremålen.

Följande exempel är en utställningstext av en deltagare som reflekterar kring 1700-talets konsumtion av nyheten choklad:

”Världen i en chokladkaka... När jag tänker på de förändringar som den här unika produkten har genomgått, slår det mig hur viktigt det har varit i människans historia med kontakter mellan olika kulturer för att skapa så mycket mångfald som finns i världen nu.”

Estrella, Sverige / Mexico

I den här rapporten vill vi dela med oss av våra erfarenheter, beskriva lärandeprocessen, följa upp de effektmål vi har formulerat för projektet samt utvärdera våra arbetsmetoder. Vi har koncentrerat oss på följande frågeställningar:

Har bilden av Sveriges historia förändrats hos deltagarna i projektet ”Gränslöst” och i så fall hur? Har deltagarnas upplevelser av den egna identiteten i relation till det svenska samhället påverkats av projektet? Fungerar ”Gränslöst” som verktyg för integration? Rapporten vänder sig till pedagoger på museer och kulturinstitutioner samt till SFI-lärare och ger förhoppningsvis inspiration till att pröva den här pedagogiska metoden i språk- och historieundervisningen.

Susanna Zidén och Petter Ljunggren

producenter med inriktning pedagogik, Historiska museet

NYA PERSPEKTIV PÅ SVERIGES HISTORIA

Under slutet av 1800-talet växte en nationalromantisk historiesyn fram. Den nationella historieberättelsen syftade till att skapa lojalitet med det svenska nationsbygget i en tid av stora samhällsförändringar. Den svenska kulturen ansågs vara ursprungligt inhemsk, opåverkad av andra länder och kulturer. Spår av kulturinflytande över landets gränser rensades därför bort i det svenska kulturarvet. Men denna historiesyn skapade en historieberättelse som idag ifrågasätts. Många av de historiska och arkeologiska föremål som har hittats i Sverige kommer nämligen ursprungligen från andra delar av världen. Det finns ingen ursprungligt inhemsk kultur. Världshistorien har lämnat spår i Sverige och Sverige har lämnat spår i världshistorien.

Under 2013 genomförde Statens Historiska museer ett visonsarbete för myndighetens verksamheter. Arbetet resulterade i en strategisk förändringsplan som bland annat innehåller ett manifest för organisationen. I manifestet beskrivs Sveriges historia så här:

”Sveriges historia finns i hela världen och världshistorien finns i Sverige. För att synliggöra de breda och avgörande internationella kontakter som har format det Sverige vi ser idag, ska vi vända på resonemang om det svenska kulturarvet till att handla om kulturarv i Sverige. Det ska vara tydligt för alla att Statens historiska museer har som ambition att bidra till en mångfacetterad bild av Sveriges historia.”

Dessa värderingar genomsyrar idag samtliga verksamheter vid Historiska museet däribland den pedagogiska verksamheten. ”Gränslöst” har utvecklats parallellt med den strategiska förändringsplanen. Projektet vill bidra till att göra Historiska museet till en naturlig mötesplats för samtal kring identitet och kulturarv. Projektet har underlättats av pågående forskning vid Historiska museet kring tolkning av historiska föremål med fokus på mångfaldsperspektiv.

EFFEKT MÅL

Historiska museet har ett brett perspektiv på lärande som baseras på allt från kunskaper utifrån tolkningar av historiska händelser till känslomässiga insikter. Fokus ligger på hur människor lär och vilka effekter lärandet resulterar i.¹ Idag har "Generic Learning Outcomes" (GLO) fått genomslag på flera svenska kulturinstitutioner som metodverktyg för utvärdering av lärprocesser. Enligt GLO beskrivs lärandet som ömsesidigt där alla involverade lär av varandra. Lärandet delas enligt modellen in i: kunskap och förståelse, förmågor och färdigheter, attityder och värderingar, glädje inspiration och kreativitet, och aktivitet beteende och progression.

Vi har formulerat ett antal effektmål för projektet enligt GLO-modellen:

Kunskap och förståelse

- Projektets deltagare får historiska insikter om varför dagens svenska samhälle ser ut som det gör.
- Projektets deltagare, och museets besökare som tar del av texterna i "Gränslost", förstår att dagens Sverige är ett resultat av möten mellan människor i och utanför nuvarande Sverige genom hela historien.

Förmågor och färdigheter

- Projektets deltagare utvecklas i tal och skrift i det svenska språket på ett meningsfullt, lustfyllt och prestigelöst sätt.

Attityder och värderingar

- Deltagarna reflekterar och formulerar tankar i skrift om identitet, såsom nationalitet och svenskhet och andra identiteter.
- Deltagarna hittar föremål som personligen berör dem och de ser likheter mellan personliga erfarenheter och historia och det som museet beskriver som Sveriges historia.

Glädje, inspiration och kreativitet

- Projektets deltagare delar med sig muntligt och skriftligt av sina tankar, associationer och berättelser från Sverige eller andra områden.

¹ GLO har utvecklats av Research Centre for Museums and Galleries (RCMG) på uppdrag av MLA Council i Storbritannien, med syfte att identifiera och synliggöra det breda spektrumet av lärande som sker på museer, bibliotek och arkiv.

Aktivitet, beteende och progression

- Deltagarnas berättelser blir synliga på museet.
- Föremål med ursprung utanför Sveriges nuvarande gränser lyfts fram i museets utställningar.
- Fler SFI-studenter kommer till Historiska museet.

Sedan den första idén till ”Gränslöst” har effektmålen kopplade till attityder och värderingar omformulerats flera gånger. Målen handlar om att deltagarna ska reflektera över sin egen identitet, och upptäcka likheter och samband mellan personliga erfarenheter och svensk kultur och historia. Dessa effektmål är centrala för projektet. Men målen har varit svåra att formulera. För oss som pedagoger på en historisk institution har utmaningen legat i att förstå integrationsbegreppet som något ömsesidigt, där vi också är en part som lär och påverkas under processen. Så här har några tidigare formuleringar sett ut:

”Att deltagarna kan känna igen sig i det som betraktas som det svenska kulturarvet och genom sina textbidrag till museets utställning Sveriges Historia känner sig inkluderade i det svenska samhället.”

Kommentar: den här formuleringen är enligt oss för enkelriktad där någon ska anpassas in i det svenska. För att förstärka vikten av deltagarnas personliga erfarenheter och agerande prövade vi denna formulering:

”Att deltagarna genom sina liv bidrar till och blir en del av det svenska samhället.”

Kommentar: Fortfarande ges en för enkelriktad bild av integration, men denna gång också med för stort ansvar på deltagaren. I nästa steg prövades:

”Att deltagarna speglar sig i Sveriges historia och reflekterar kring identitet, nation och svenskhet.”

Kommentar: Nu börjar formuleringen likna nuvarande effektmål, men här saknas fortfarande öppenheten för individer att identifiera sig enligt något mer än bara nationalitet. Vilket till slut resulterade i nuvarande effektmål.

PROGRAMMETS UPPLÄGG OCH INNEHÅLL

Det pedagogiska programmet vänder sig till SFI-utbildningar i Stockholmsområdet. Det leds av oss pedagoger vid Historiska museet, består av tre träffar om ca 1,5 – 2 timmar per gång. Träffarna binds samman pedagogiskt med diskussioner kring konkreta föremål, dels arkeologiska föremål från Historiska museet, dels deltagarnas egna personliga minnessaker.

Förberedelser – på skolan

Inför den första träffen på Historiska museet ska var och en av deltagarna förbereda en kort presentation av sig själv med hjälp av ett personligt föremål.

Träff 1, ca 2 timmar

Vid första träffen med grupperna, som ofta består av 10 – 20 deltagare, inleder vi pedagoger med en presentation av museet och projektets syfte och mål samt leder tre övningar. Den första träffen har oftast ägt rum på museet, kombinerat med

en snabbtitt på utställningen ”Sveriges historia”. Ibland har vi mött deltagarna i deras egna utbildningslokaler vid första tillfället.

Övning 1: Vad är det här?

Deltagarna delas in i tre mindre grupper som var och en får undersöka var sitt arkeologiskt föremål från Historiska museets studiesamlingar. Grupperna får i

uppgift att gissa hur föremålet har använts, vad det är tillverkat av för material och hur gammalt det kan vara. Efter fem-sex minuter får varje grupp presentera resultaten av sin tolkning för de övriga deltagare. Syftet är att på ett lättsamt sätt närma sig historia, synliggöra att ett föremål kan bära på många historier, och visa att ett föremål kan tolkas på olika sätt. Föremålen väcker många associationer och berättelser som ofta leder till skratt och personliga berättelser. Här tränas deltagarna i att muntligt beskriva föremålen och berätta spontant på svenska.

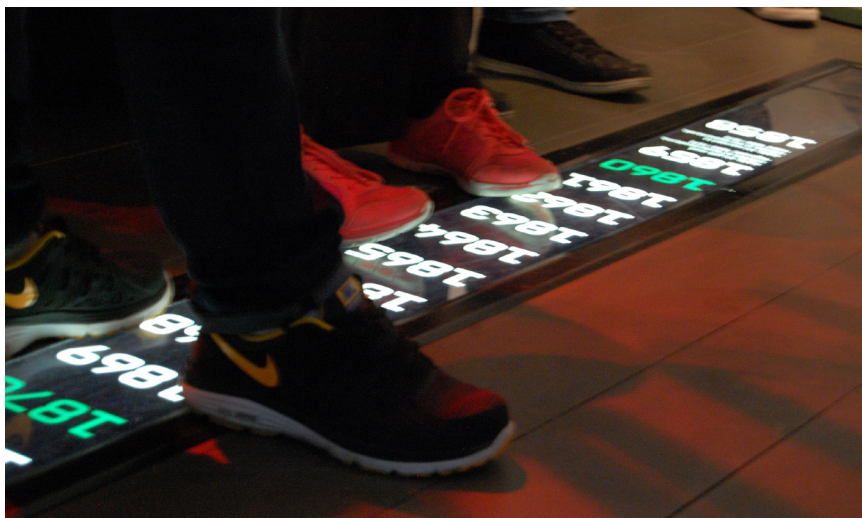
Övning 2: Det här är jag!

Nästa steg är att alla deltagare presenterar sig med hjälp av ett personligt föremål de fått i uppgift att ta med till träffen. Med ett föremål i handen går det oftare enklare att tala fritt. Vi pedagoger brukar börja presentera oss. Med utgångspunkt från till exempel ett smycke, ett par glasögon, en flöjt eller en cykelpump som visas upp berättas under någon minut om den egna personen. En del deltagare har förberett sin presentation med ett nedskrivet manus som de läser upp. När de får frågor av de andra deltagarna om sakerna de tagit med, börjar de ofta tala fritt och glömmar sin nervositet. Samtidigt är den här övningen ett sätt att byta perspektiv på hur man kan använda föremål för att berätta historia. Många SFI-grupper är löst sammansatta så därför är deltagarna ofta nyfikna på att få reda på mer om varandra.

Övning 3. Vad är typiskt svenskt?

Den första träffen avslutas ibland med en gemensam workshop kring begreppet "svenskt". På en whiteboardtavla står frågan "Vad är typiskt svenskt?" Deltagarna skriver ner förslag direkt på tavlan eller på post-it-lappar som de fäster på tavlan och läser sen upp högt för alla vad de skrivit. Övningen skapar ofta en väldigt kreativitet, skratt och uppsluppenhet eftersom den vädrar en del konventioner och oförargliga fördomar. Förslagen har varit i stort sätt identiska: Fika, IKEA, köttbullar, att stå i kö, Systembolaget, kanelbulle, kram, natur, älg, bärsäle till barn för män, lagom, kollektivtrafik etc. Vid genomgången av alla förslag framkommer det snart att mycket inte enbart är svenskt. Syftet är att belysa att svenskhet oftast inte är så typiskt svenskt utan att företeelserna även har kopplingar till andra länder. Successivt avvecklades den här övningen eftersom den snarare bekräftar fördomar om olika kulturer än gav insikter om allmänmänskliga företeelser.

Träff 2. Visning av utställningen Sveriges historia, ca 2 timmar

Under den här träffen presenterar vi utställningen Sveriges historia. Utställningen gestaltar historien från vikingatiden till idag. Med stöd av utställningens föremål betonar vi att svensk historia är präglad av möten mellan människor från olika områden och kulturer. Efter visningen väljer varje deltagare ut ett föremål i utställningen som väckt känslor, funderingar eller associationer och som de tycker anknyter till dem själva och deras liv. Deltagarna ska skriva personliga texter om de föremål de valt, med utgångspunkt i de tankar som föremålen väckt. Innan träff två avslutas tar alla deltagare en bild av det föremål de valt t ex med sin mobiltelefon.

Textproduktion – på skolan

På SFI-skolan avsätts lektionstid för deltagarna att skriva en personlig text om det föremål de valt i utställningen. Till hjälp för skrivuppgiften får deltagarna en kort skriftlig information, med en enkel första mall, där finns utrymme för rubrik, text, namn samt nationell identitet. Vi går också igenom uppgiften tillsammans med deltagarna. Texten skrivs digitalt på svenska och på deltagarens hemspråk med hemspråkets skrivtecken och begränsas till ca 70 ord. Texten skall utgå från personliga upplevelser, minnen och erfarenheter. I personligt hållna berättelser kan ingen peka på historiska faktafel. Det är de personliga rösterna museet behöver för att komplettera museets egna faktatexter.

SFI-lärarnas uppgift är att avsätta lektionstid för skrivuppgiften, att om möjligt ordna tillgång till dator för dem som behöver, samt att hjälpa deltagarna med texterna så den svenska texten har rätt längd, är begriplig och blir grammatiskt korrekt. Ibland kan det vara svårt att hitta korrekta skrivtecken för alla hemspråk, men ofta kan deltagare från olika grupper hjälpa varandra. Läraren skickar sedan deltagarnas texter och bilder digitalt till oss på museet. Om det smugit sig in något historiskt faktafel, om texten är för lång eller svårtillgänglig gör museets pedagoger ändringar i texten. Det kräver ibland direktkontakt med deltagarna eller dess lärare när till exempel hemspråkstexten måste anpassas till den korrigerade svenska texten. Bild- och textmaterialet layouts sedan och görs till digitala skyltar som installeras i läsplattor i utställningen Sveriges historia.

Träff 3. Vernissage, 1-2 timmar

Då gruppen träffas den tredje och sista gången på museet finns elevernas texter på plats i utställningen. Den sista träffen är en vernissage. Vid det här tillfället ses samtliga grupper som har deltagit under samma period för att gemensamt fira målgången. Deltagarna har tidigare fått inbjudningar som de gett vidare till släkt och vänner. Till dessa träffar kan det komma uppåt 100 gäster. Vid vernissagen bjuder Historiska museet på smittor och förfriskningar. Vi pedagoger hälsar alla välkomna och berättar för gästerna om samarbetet. Ofta håller också museets chef eller en enhetschef ett kort tal. Som avslutning får deltagare som bidragit med texter ta emot ett diplom från Historiska museet under högtidliga former. Deltagarna har tidigare fått fribiljetter så de har kunnat återvända till museet. Elevernas texter utgör därefter en integrerad del av utställningen Sveriges Historia. Idag kan Historiska museet erbjuda 270 texter på ca 35 olika språk i utställningen "Sveriges Historia". För nya svenskar och utländska turister är det en mycket positiv överraskning att få hitta sitt eget språk med de egna skrivtecknen på ett svenskt museum!

En digital utställning i miniformat

Det publika gränssnittet för Gränslöst är något av en processartad utställningsproduktion i miniformat med redaktionellt arbete, skyltlayout, visst formarbete, teknikinstallation och utställningsförvaltning. Initialt skapades skyltformat som sedan har fungerat som mallar och stommar. Utställningstexterna presenteras i digitala bläddringsbara skyltar i utställningen, där varje textbidrag visas på en sida. Textinnehållet laddas ned lokalt på enheten och är därför inte beroende av nätverksuppkoppling. Vi har successivt fyllt på med nya texter som kommit till under hela projektiden. Varje text är försedd med ett foto på det föremål i utställningen som texter handlar om. Ursprungligen var önskan att utveckla ett digitalt format som både skulle kunna fungera som arkiv och visningsyta för deltagarnas texter. Men på grund av begränsad ekonomi blev visionerna inte genomförbara. Istället används surfplattor främst som skyltformat för att göra det möjligt att visa många berättelser samtidigt. Detta görs genom dokument som visas i PDF-format med bläddringsfunktion. Surfplattorna är försedda med kioskappar som låser dem för annan användning än som textskyltar. Lösningen fungerar bra för att museets personal på ett enkelt sätt succesivt ska kunna ändra och lägga till nya texter till utställningen. En viktig sak att tänka på vid användning av digitala skärmar i en utställning är att eltillförseln till skärmarna ofta inte är igång då museet är stängt, vilket kan göra att surfplattor kan ladda ur under nätter och stängda dagar och sedan behöver en stunds uppladdning innan de aktiveras igen. Skyltarna känns igen i utställningen genom att surfplattorna visas i röda ramar med projektets titel. Skyltarna visas på åtta platser i utställningen. De olika skyltarna är också placerade i anslutning till den del av utställningen som texterna berör. Tanken är att varje skylt ska fungera var och en för sig eller som ett spår tillsammans. I museets entréhall finns en introduktionstext och en ”Gränslöst”-skylt för besökare som vill följa hela spåret.

Historiska museets personal har fått spontan positiv feedback på utställningsspåret från många museibesökare. Några besökare uppger att texterna vidgar vyerna och ger nya perspektiv på historia. Flera personer som inte har svenska eller engelska som modersmål uppger också att de uppskattar att texterna är skrivna på både svenska och textförfattarnas hemspråk, eftersom de då blir tillgängliga för fler. Tillgängligheten på flera språk har gjort att de personliga texterna har fungerat som inkastare vidare till utställningens historiska innehåll.

UPPFÖLJNING AV EFFEKTMÅLEN

Vad handlar utställningstexterna om?

I analysen av de 270 texterna framkom det oftast klart vad det var som fick deltagarna att reflektera och börja skriva, ibland finns detta explicit och tydligt med i första meningen i texten, ibland insmuget senare i en bisats. Men det finns nästan alltid en motivering till att texten skrivs. När vi som lett projektet, grupperat texterna är det vissa ord och uttryck som återkommit och som varit vägledande för fem teman. Ibland innehåller texterna givetvis en kombination av flera teman som hängtt ihop, men ofta finns det en tyngdpunkt i argumentationen som varit avgörande för indelningen. Vi har gjort denna subjektiva uppdelning av texterna var för sig, men kommit fram till nästan samma statistiska resultat, där siffrorna bara skilt sig någon procentdel.

1. *Texter om föremål som påminner om saker deltagarna sett tidigare.*

40% av texterna handlar om historiska föremål som liknar eller som gett associationer till något som deltagarna tidigare mött. Flera av dessa texter handlar om personliga minnen, till exempel från barndomen i landet där deltagaren har vuxit upp. Här återkommer ord och uttryck som *påminner, känner igen, viktig för mig, tänker jag på och ser ut som*.

2. *Texter om föremål som har väckt känslor hos deltagarna.*

30% av texterna handlar om föremål som har väckt känslor. Ofta är det positiva känslor som *glädje, och stolthet*. Men några texter handlar också om *sorg, saknad och oro*.

3. *Texter som väcker frågor om identitet.*

17% av texterna handlar om deltagarnas reflektioner kring identitet, ofta kopplat till nation och historia. Flera texter handlar också om processen att flytta till och hitta hem i ett nytt land. Men texterna handlar inte enbart om nationell identitet, vissa texter tar också upp tankar kring till exempel genus och religiös identitet. Ord och uttryck som återkommer i dessa texter är: *frihet, demokrati, resa, övergång, identitet, känna sig hemma, nytt liv, saknad och separation, hopp och drömmar, svensk, och nation*.

4. *Texter om föremål som kan ha sitt ursprung i något annat land än Sverige.*

6% av texterna som handlar om föremål som kommer från ett annat land än Sverige, beskriver religiösa symboler, traditioner, livsmedel, material och hantverksmetoder.

5. *Texter som förmedlar åsikter och ställningstaganden.*

3% av texterna speglar ställningstagande där privata åsikter uttrycks. Dessa texter tar bland annat upp *religiösa tankar, politiska åsikter, uppfattningar om jämställdhet mellan kvinnor och män och kritik mot Sveriges neutralitetspolitik under 1900-talet.*

Vid en analys av innehållet av deltagarnas texter kan man främst se beröringspunkter med effektmålen *Kunskap och förståelse, Attityder och värderingar* samt *Glädje, inspiration och kreativitet.*

Kunskap och förståelse

Det finns texter om utställda föremål som speglar kulturmöten i historien. Flera av deltagarna beskriver möten som lett fram till tankar om kulturella synteser:

"Den första saken som fångade min uppmärksamhet, var en 1000 år gammal sten med runskrift. När jag läste namnen på de länder som ristats på stenen upptäckte jag en sammanblandning mellan kulturer i världen. Det har hänt för länge sedan, och har fortsatt fram till nu, men på olika sätt. Det händer med mig nu, när jag försöker blanda min kultur med den svenska kulturen."

Rasha Youssef, Sverige / Syrien

"Min historia börjar med att jag är kurd och att jag föddes i östra Turkiet. Vid 6 års ålder flyttade hela familjen till Tyskland och nu bor jag i mitt tredje land, Sverige. Så frågan "Vem jag är?" berör mig mycket, eftersom jag inte har något eget land, som jag kallar mitt hemland. Just på grund av det får jag en känsla av att jag är världsmedborgare!"

Gülseren Sengezer, Sverige / Tyskland / Kurdistan

Attityder och värderingar

Flera skribenter ger nya perspektiv på föremål i utställningen och ifrågasätter de berättelser som Historiska museet har valt att lyfta fram. I någon text framförs också kritik mot rådande normer i det svenska samhället. Här följer några citat:

"Jag blev mycket förvånad över att se porträttet av Gustav II Adolf, bakom ett par stövlar. Enligt mig är han en viktig person både i Sveriges och Estlands historia."

Irina Läll, Sverige / Estland

"Jag funderar på begreppet neutralitet. Är det bara ett fegt sätt att inte bry sig om andra?"

Sviatlana Yerkovich, Sverige / Ryssland

"Ärligt talat jag är lite orolig för svenska män. Jag tycker att det måste vara tufft för dem. Jag är från en traditionell familj och vill (faktiskt har jag) ha en riktig man som ska vara en ledare och ta ansvar för familjen. Men det betyder inte att jag ska sitta hemma och laga mat. Jag kan tjäna bra pengar, vara en framgångsrik självständig kvinna på jobbet. Men jag vill vara en kvinna hemma!"

Vera Kulakova-Brännerud, Sverige / Ryssland

Vissa texter handlar om själva förändringsprocessen från ett liv i det bekanta till ett nytt och främmande sammanhang. Det handlar om tudelade känslor, om saknad och separation, om hopp och drömmar:

"Pass och nycklar.... För mig betyder dessa två saker att öppna en dörr. Och att öppna en dörr är en chans i livet med många förväntningar och projekt. Sverige är ett stort hus i vilket vi går in och där vi kan gå vidare och förverkliga våra drömmar"

Susana Cortina, Sverige / Peru

"Det var "krig" inom mig – ett krig mellan mitt hjärta som hela tiden sa till mig att jag skulle åka tillbaka till Makedonien och min hjärna som samtidigt sa att jag skulle stanna i Sverige. Då följde jag hjärnan och stannade i Sverige. Nu för tiden är jag jätteglad för det eftersom jag har skaffat många nya vänner här och börjat studera svenska. Det betyder att jag började ett alldeles nytt liv."

Deyanche Zdravkoski, Sverige / Makedonien

Glädje, inspiration och kreativitet

Några utställningstexter handlar om lust och nyfikenhet att lära sig nytt och om längtan efter att uttrycka sig:

"Skrivtavlorna påminde mig om något jag har sett på ett museum i Harappa i Pakistan. Utbildning är viktigt för alla. Det är utbildningsnivån som hjälper människor att få respekt och erkännande. Det första som jag tänker på är kunskapsinhämtning. Utbildning ger oss kunskap om världen omkring oss."

Farhat Batool, Sverige / Pakistan

"I alla tider har människor haft behovet av att uttrycka sig och kommunicera med varandra. Trots att skrivsättet har utvecklats genom tiderna (från runor till nutida skrift med hjälp av skrivmaskin eller dator), är ändamålet alltid detsamma. Människor delar med sig av sig själva, sina idéer och tankar, sina drömmar och förhoppningar, sina känslor, sina minnen... Med skriften överbrygger orden barriärerna av avstånd och tid och vi förevisar vilka vi är som människor."

Marta E. Mundo Guinot, Sverige / Spanien

Några av deltagarna har skrivit texter om kyrkliga föremål som ofta speglar den religiösa övertygelsen:

"Det var jättespännande för mig för att det är likadant som i mitt hemland Eritrea. Vi är ortodoxa i mitt hemland. På söndagarna använder prästen en likadan kalk och oblattallrik som på museet. "

Winta Meseret, Sverige / Eritrea

"På museet finns ett krucifix som jag tycker mycket om. Jag blev kristen för 13 år sedan. Kristna människor ska vara ärliga och ha ett bra hjärta. Vi måste söka ljuset och leva i fred i världen."

Ingelid Hyungyoung, Sverige / Korea

Sammanfattningsvis anser vi baserat på analysen av texterna att effektmålen i hög grad har uppnåtts. Deltagarna har haft lätt att känna igen sig i det som betraktas som Sveriges historia. 70% av deltagarna visar detta genom att skriva om museiföremål de känner igen eller om känslor som väckts av föremålen. Många av deltagarna, 20%, har även reflekterat kring identitet eller delat åsikter och värderingar i sina texter. I många texter återfinns nyckelord som tyder på detta: *demokrati, manligt och kvinnligt, krig, fred, neutralitet, rättvisa, jämställdhet, välstånd, identitet, nation, svensk, makt, nycklar och pass, öppna en dörr*. Det har varit enkelt för deltagarna att hitta beröringspunkter i de utställda föremålen. Den epok vars föremål det har varit mest populärt att skriva om är 1700-talet. Det finns 44 texter om föremål från detta århundrade. Många av dessa texter har rört produkter från kolonierna. I övrigt rör flera av texterna 1900-talets föremål med reflektioner och tankar om demokrati, nation och identitet. Allt detta relaterar som ovan beskrevs till effektmålen *Kunskap och förståelse, Attityder och värderingar samt Glädje, inspiration och kreativitet*. Effektmålet *Aktivitet, beteende och progression* har uppnåtts genom att texterna tar plats i utställningen Sveriges historia.

Hur uppfattade deltagarna Gränslöst?

Vi har genomfört skriftliga och muntliga utvärderingar med deltagare och med lärare. Här tangeras effektmålen för *Kunskap och förståelse*, *Förmågor och färdigheter*, samt *Glädje inspiration och kreativitet*. Deltagarna genomförde en skriftlig utvärdering efter sista träffen. I utvärderingarna berättar många deltagare att de fått mer kunskaper om svensk historia genom besöken på Historiska museet. Många betonar att kunskap om den svenska historien är en förutsättning för att förstå dagens svenska samhälle. De nämner vikingar, Gustav Vasa och framför allt hur Sverige i och med industrialismen och 1900-talet går från att vara ett fattigt land till att bli ett rikt land som exempel på viktiga eller intressanta historiska händelser. Detta är även tydligt i flera av de texter som eleverna skrivit.

Deltagarna ser sina bidrag till utställningen som viktiga och är stolta över sina texter som visas för besökarna på museet. Flera deltagare beskriver projektet som att *"man upptäcker Sveriges och världens historia"*. Några deltagare reflekterar också kring att världen har *en gemensam historia som förenar människor*. Deltagarna har funderat över sin egen plats i det svenska samhället och i Sveriges historia under programmets gång. Vid samtal diskuterades vad det innebär att känna sig som en del av Sveriges historia. Flera deltagare nämner att för att detta ska ske krävs först att man känner sig som en del av det svenska samhället. En deltagare uttryckte sig så här: *"Jag känner mig inte som en del av Sveriges historia, men Sveriges historia kommer att bli en del av mig."*

Citat från rektorn på SIFA (Stockholms Intensivsvenska för Akademiker):

"Det blev en rik upplevelse för mig att besöka Historiska museet och se hur några av våra kursdeltagare involverats i en av utställningarna i samband med vernissagen den 19 juni. Att se hur museets personal lärt känna deltagare och lockat fram personligt skrivande ur olika perspektiv, kopplat till föremål i utställningen var mycket intressant och genererar säkert en hel del tankar hos vanliga besökare från Sverige och andra länder. Från oss var det kursdeltagare på SFEJ, svenska för ekonomer, jurister, samhällsvetare m fl som deltog. Texter av dem finns nu i museet."

SUMMERING – BLEV PROJEKTET LYCKAT?

Närmare 400 personer har deltagit i Gränslöst och av dessa har hittills 270 personer skrivit texter till utställningen Sveriges historia. De deltagare som inte fullföljde uppgiften deltog oftast vid enbart ett tillfälle. Det fanns olika anledningar till detta; en del avslutade SFI-kursen innan de två första träffarna var genomförda, andra blev tvungna att ta hand om barn eller besöka arbetsförmedlingen under träffarna på museet. Den kontinuerliga intagningen vid SFI-utbildningarna leder till att grupperna snabbt kan förändras, nya deltagare kommer till, medan andra faller bort. Den pedagogiska metoden har skapat ett ökat engagemang för de föremål som deltagarna skrivit om. Texterna visar att i stort sett alla förstod uppgiften. I enstaka fall har deltagare missförstått och formulerat historiska faktatexter. Då har de fått nya instruktioner för att skriva en personlig text istället.

Har bilden av Sveriges historia förändrats hos deltagarna i projektet ”Gränslöst” och i så fall hur?

Historien om Sveriges utveckling från fattigt till rikt land fascinerar och överraskar många. Fler av deltagarna uppger att det var en nyhet för dem att de globala kontakterna människor emellan var så omfattande under vikingatid och medeltid, och att så många svenskar emigrerade under 1800- och 1900-talen, samt att så många immigranter sökte sig till Sverige efter andra världskriget.

Att förmedla komplexa historiska perspektiv på lätt svenska har inneburit pedagogiska utmaningar. Språknivån i SFI-grupperna är dessutom ofta ojämn. Deltagarna måste ha uppnått en viss språkförståelse för att projektet skall bli begripligt och meningsfullt. Bäst har projektet fungerat med SFI:s kurser på C- och D- nivå samt deltagare från SAS (Svenska som andra språk).

Vilken betydelse hade deltagarnas utbildningsbakgrund för Gränslöst?

De SFI-grupper som deltog i ”Gränslöst” bestod främst av personer med akademisk bakgrund. De flesta av Historiska museets besökare har också akademikerbakgrund. Under år 2014 var 67% av besökarna akademiker. Dessa SFI-grupper stimulerades av museimiljön och vi museipedagoger som hade liknande utbildningsbakgrund delade kulturella och sociala erfarenheter och koder med deltagarna. Skilda historiska perspektiv kändes inte som hinder utan gav snarare upphov till intressanta diskussioner. De flesta av deltagarna kunde enkelt dra paralleller mellan föremål och historier i museets utställningar och företeelser eller upplevelser knutna till deltagarnas egna liv.

Vi prövade också att vända oss till grupper som läste på B-nivå. Några av dessa

grupper kom från SFI-utbildningar där deltagarna inte hade akademisk utbildning i bagaget. För flera av dessa deltagare var ett museum något helt nytt. Många hade heller aldrig varit på Östermalm tidigare, den del av Stockholm där Historiska museet ligger. Resan till museet och mötet med den nya miljön blev den mest centrala upplevelsen för många. Det tvingade oss att revidera och förenkla vårt program. Här fanns andra behov i dialogen med grupperna. Många av deltagarna hade svårt att förstå och ta till sig de abstrakta resonemang som ibland kom upp om historiska perspektiv och historiebruk, nation och identitet. När det dök upp språkliga hinder i kommunikationen blev det tydligt att en gemensam kulturell och intellektuell erfarenhet underlättar mötet. Men de flesta av deltagarna kunde ändå hitta föremål som de tyckte var intressanta och väckte tankar. Med hjälp av SFI-lärare och oss museipedagoger blev även dessa gruppers reflektioner till slut utställningstexter. Något som samtliga deltagare uppskattade och var mycket stolta över.

Har deltagarnas upplevelser av den egna identiteten i relation till det svenska samhället påverkats av projektet?

Vi kan konstatera att det är lätt att hitta gemensamma erfarenheter genom föremål i museets utställningar. Deltagarna uppskattar programmet och är stolta över att deras texter visas på Historiska museet. Fler deltagare har under programmets gång börjat reflektera över viktiga förutsättningar för att bli en del av det svenska samhället. Många har återkommit till de pass från immigranter som visas i utställningen. De utställda passen har tolkats av deltagare som en symbol för ”dörren” till Sverige. Andra nämner tillgången till ett språk som viktigt. Flera ser värdet i att känna igen sig i utställningens föremål och berättelser. Samtidigt är övergången från ett liv till ett annat inte alltid självklar och enkel. En deltagare nämner att det ibland är viktigare att behålla sin gamla nationella identitet då man flyttar snarare än att integreras och bli svensk. Vill man verkligen bli svensk? Han berättar att trots att flytten till ett nytt land och en ny kultur var frivillig och något han önskade, så är känslan alltid tudelad, han känner sig vemodig och saknar det han har lämnat bakom sig.

Fungerar ”Gränslöst” som verktyg för integration?

Ja, kanske. I alla fall innebär projektet ett tillfälle för möten och reflektion kring existentiella frågor, både för deltagare, för oss som personal och övrig publik som tar del av utställningstexterna. Möjligtvis kommer vi att i framtiden använda begrepp som interkulturell dialog istället för integration. Ett viktigt mål för museet är att vara en mötesplats för samtal om identitet och historia. En effekt av samarbetena med SFI-utbildningar är att en del deltagare återkommer till museet. Historiska museet är numera också värd för ett ”Språkkafé” som drivs i samverkan med den ideella organisationen ”Internationella bekantskaper”.

Nya svenskar som vill lära sig svenska och söker sociala nätverk kan under Språkkaféerna träffa och samtala med svensktalande personer som sedan länge är etablerade i Stockholm och som är nyfikna på nya bekanta. På så sätt håller museet kontakten med SFI-studenter som vill fortsätta att vara engagerade besökare.

Projektet ”Gränslöst – en personlig upptäcktsfärd i Sveriges historia” har under 2015 övergått till att bli en del av museets linjeverksamhet. Vi fortsätter att utveckla konceptet och erbjuda programmet gratis till SFI-utbildningar.

ETT URVAL AV DELTAGARNAS TEXTER

Pass och nycklar – 1900-tal

Varje nyckel, liksom varje person, bär en historia. De här nycklarna berättar om människor som lämnade sina länder med en förväntan om att återigen öppna dörren till sitt hus. När jag hörde historien bakom nycklarna, kände jag en oförklarlig bedrövelse. Kanske därför att mitt hjärta är delat mellan två länder, två hus, två nycklar.

Alexandra Theodoridou, Sverige /Grekland

Min historia börjar med att jag är kurd och att jag föddes i östra Turkiet. Vid 6 års ålder flyttade hela familjen till Tyskland. Jag bodde där i 33 år och nu bor jag i mitt tredje land, Sverige. Så frågan "Vem jag är?" berör mig mycket, eftersom jag inte har något eget land, som jag kallar mitt hemland. Just på grund av det får jag en känsla av att jag är "världsmedborgare"!

Gülseren Sengezer, Sverige/Kurdistan/Tyskland

Ett pass är en stark symbol för en ojämlik värld. Har man 'rätt' pass kan det öppna dörrar men med fel pass förblir samma dörrar stängda.

Mina föräldrar och jag invandrade till Australien från Kina när jag var ung. Ibland var det svårt men vi trivdes i vårt nya land. Jag förväntade mig inte att vara invandrare igen som vuxen. Jag hade turen att kunna välja att komma till Sverige för att bo med min man. Många människor har inte samma möjlighet.

Shengnan Huang Sverige/Australien

Kranium och kanon – 1200-tal

När jag första gången såg "världens äldsta kanon", slog det mig att en del av mig och mitt största intresse som tävlingsskytt skapades under 1500-talet. Aldrig skrevs uppfinnarens namn i historien. Ingen vet i vilka händer den hamnade i sen men själva idén att fokusera blicken, sikta och trycka av lever kvar än idag. Oberoende av nationalitet, etnicitet och tid, har den passerat alla gränser och det händer fortfarande.

Melina Forooragi Sverige / Iran

Jag har alltid undrat vilket syftet är med museer och konst? Det är inget mysterium, det handlar om människan. Kanske vill konsten lära oss något om oss själva. Många dör i krig, en del av sjukdom och ålderdom. Det är oundvikligt. I döden är vi ensamma. Men världen har aldrig varit så folkrik som nu och folk har aldrig varit så ensamma som nu. Jag tror att detta kranium säger oss något i stil med: njut av ögonblicket!

Flavia Machado, Sverige / Brasilien

Drottning Kristina – 1600-tal

Jag beundrar Drottning Kristina eftersom jag tror att hon var den första viktiga feministen. Hon accepterade inte den framtid som samhället hade valt åt henne. Liksom Kristina, önskar jag att jag hade tillräckligt med styrka för att ändra normer och värderingar och kunna stå upp för vad jag tror på. Hon var den självständiga kvinnan jag strävar efter att bli.

Arianna Bongioanni, Sverige / Italien

Jag blev mycket påverkad av Kristinas berättelse.

Hon var en kvinna, men uppfostrades till man!

Hon kunde vara drottning, men måste vara kung!

Hon föddes i ett protestantiskt land,

men bekände sig som katolik!

Hon var den kung som gärna abdikerade!

Jag vet inte varför, men jag känner mig nära henne

och har stor respekt för henne...

Hon visar oss att man alltid kan välja det som man vill bli och leva för...

Ertugrul Baser, Sverige / Turkiet

Jesus på korset – krucifix 1100-tal

Den lidande Jesus påminner mig om min farmor som var mycket kyrklig. Hon lärde mig att be och tog mig till kyrkan varje söndag när jag var barn. Hon, som katolik, trodde att Jesus led för att rädda oss. Nu tittar jag på honom och kommer ihåg hur orolig min farmor var eftersom hon ville att mina syskon och jag agerade enligt katoliska principer. Jag tror att hon blev ledsen eftersom vi inte gjorde det.

Gloria Carbonell Villanueva, Sverige / Spanien

Jesus är vägen och sanningen och livet. Kristus som tar mig till bordet av kärlek. Kristus är syndarnas frälsare. Han kom som en frälsare från synd och död och uppmanar till omvändelse. Kristi kors är centrum för kristendomen och runt det snurrar varje tanke i nya testamentet. Det är en symbol för kristendomen.

Nelly Gharam / Syrien

1700-talets koloniala produkter – kaffe

Kaffe är en mycket viktig dryck idag och européer som kan tillbringa dagen utan en kopp kaffe är i minoritet. Svenskarna är bland de största kaffedrickarna i världen. Det är en viktig daglig ritual även i Slovenien. När jag såg ett paket kaffe på museet, tänkte jag både på min gamla slovenska stadsdel och på min nysvenska. I båda stadsdelarna känner man doften av rostat kaffe från närliggande kaffefabrik. Det kommer alltid att vara min länk mellan länderna.

Sanel Mujic, Sverige / Slovenien

Kaffet är inte bara känt i Syrien utan i hela arabvärlden. Kaffet symboliserar gästfrihet och betyder att man välkomnar. Jag tänker på min kultur när jag ser kaffet på museet. Människor drack kaffe även för 2000 år sedan. När människor flyttade från en plats till en annan var kaffet en av sakerna som man tog med sig. I mitt land lagar man det på ett speciellt sätt. Först rostar man det på eld sedan lägger man kaffe i kaffekannan med vatten och låter den stå kvar på elden hela tiden. När man vill dricka, håller man i en kaffekopp utan öra. Nuförtiden har människor fortfarande den traditionen. Vid olika händelser och när man har gäster blir det jättefint.

Ghassan Al Mohammad Sverige / Syrien

Kaffe i Italien är som en livsfilosofi, en tradition inrotad i samhället. Därför tar vi alltid med oss italiensk Moka Express, när vi reser utomlands. De Crescenzo som är en känd författare från Neapel säger att kaffe framför allt är en ursäkt för att vara tillsammans med familjen och kompisar, ett annat sätt att säga jag älskar dig.

Paola La Rocca, Sverige / Italien

Drottning Margaretas klänning – 1300-tal

”Benarasi” är det första ordet som slår mig när jag ser Margaretas gyllene klänning. Detta är en traditionell mönsterstruktur i Bangladesh som innehåller essensen av Mughalperioden! Designen är en skönhet, modet tillhör aristokratin och är ett tecken på excellens. Fortfarande brukar de bangladeshiska brudarna bära detta på sin bröllopsdag! Det verkar som drottning Margaretas klänning fortfarande lever kvar i en ny form och i nytt namn i Bangladesh modevärld.

Nasrin Sultana, Sverige / Bangladesh

Den här klänningen påminner mig om min henna-kväll, vilken många kvinnor i Turkiet har kvällen innan bröllopet och där bara kvinnor får vara med. Under hela natten festar kvinnorna och bruden klär sig i en sådan klänning. Min klänning var ju inte av guld och i mitt diadem fanns inga diamanter, men kvällen var en av de bästa i mitt liv. Kvinnor som bodde i Osmanska palats, i harem, bar sådana här klänningar. De hade kanske inte guldklänningar men i sina diadem hade de massa diamanter och guld.

Cemre Özgüven, Sverige / Turkiet

Kvinnors kläder på den tiden var långa och täckte hela kvinnans kropp. Detta, tänker jag, tyder på att drottningen följer sin religion. Jag antar att de flesta män på den tiden och nu, respekterar kvinnor som bär sådana kläder. Dessa kläder gör kvinnor starka i samhället.

Hamsa Ellabib, Sverige / Libyen

Schackspel – 1200-tal

Schackspelet är speciellt för mig. Det gör mig glad och stolt för att det var en sak som band mig och min pappa samman. När jag såg det i utställningen kom jag direkt ihåg min barndom. Pappa lärde mig att spela schack när jag var 5-6 år gammal. Vi brukade spela på helgerna, då vi hade tid. Jag tror nu att pappa inte bara ville lära mig olika speltekniker eller strategier genom spelet, utan också att han ville lära mig att vara tålmodig och uthållig. "Ge aldrig upp!" var hans favorituttryck.

Magdalena Gulenska, Sverige / Polen

Schack är ett spel som kan aktivera den mänskliga hjärnan. Man lär ut schack till barnen på dagis i Iran. Man väljer barnen som är duktigast på schack, det finns särskilda kurser för dem. Schack har växt de senaste 10 åren, och det blir allt viktigare. Därför finns det nu ett större antal stormästare än tidigare. Första iranska stormästaren var Ehsan Ghaem-Maghami. Idag har Iran elva stycken stormästare.

Nazita Afshar, Sverige / Iran

Jag vill berätta om ett schackspel från 1300-talet som är utställt i museet, eftersom schackspelet uppstod faktisk i mitt land, Indien, på 500-talet! En föregångare till schackspelet heter CHATURANGAM på indiska språket sanskrit och ordet betyder "fyra delar". Det hänvisar till de fyra delarna av militären - infanteri, kavalleri, stridsefanter och häststridsvagnar. Efterhand reste schacket från Indien till Europa genom Mellanöstern och Nordafrika.

Aparna Balachandran, Sverige / Indien

Kyrkport – 1300-tal

Är det möjligt att ett gammalt svenskt föremål kan väcka vackra och starka känslor hos en människa? Hos någon som har levt 3,500 kilometer bort? Ja, det kan hända! När min blick föll på porten, började minne efter minne från Grekland kasta sig mot mig. Jag mindes de gamla stenkyrkorna med deras stora portar och deras enorma järnnycklar i Zagorochoria, trästycken som vattnet i Pinios delta sköljde upp, min farmor som kavlade degar och bakade pajer i stenugnen, även den obeskrivligt underbara och med jordmån blandade trädoften efter regn.

Maria Angelosopoulou, Sverige / Grekland

Jag kommer från Italien, och där har människor genom historien byggt kyrkor av sten som fortfarande står kvar. I många fall saknas dörrarna, faktiskt! På den här vackra dörren, precis som på många kyrkors dörrar, finns det symboler och berättelser. Jag undrar hur många personer som har passerat genom den här dörren, och jag hoppas själv att kunna gå genom Sveriges dörr och att känna mig hemma här också!

Sara, Sverige / Italien

Krukor och kannor – 1400-tal

Keramik är en av de kända industrierna i Syrien, på grund av Damaskus jord som lämpar sig för detta. Hantverket har funnits i tusentals år. Forskarna har hittat stora mängder av lerkrukor tillsammans med människoskelett från tusentals år tillbaka. Den döda skulle ha mat med sig på resan till den andra världen. Så dessa saker placerades i lerkrukor. Även i dag använder många familjer de syriska krukorna till tre olika ändamål: för vatten, för matlagning och för dekoration.

May Youssef, Sverige / Syrien

Det äldsta vinkruset jag har sett i mitt hemland Iran tillverkades fem tusen år före Kristi födelse. Arkeologer hittade vinkruset i ett kök i ruinerna av en gammal hydda i Haji Firous, som idag kallas Urmia. Vinkruset finns nu på Pennsylvanias universitetsmuseum. Arkeologerna tror att det här vinkruset visar att det första vinet i världen gjordes i Iran.

Shadi Yarijoo, Sverige / Iran

Den här karaffen ser ut som en etro, som man i den eritreanska traditionen använder på bröllopsfester, eritreanska nationaldagen, och påskan. Etron är viktig för drycken suwa. Alla klär sig i traditionella kläder. Sen på festen går en eller flera personer runt med etron på ryggen precis som en ryggsäck, och alla tar suwa från etron. Den är bra också för den håller kylan. Jag gillar etron.

Helen Kidane, Sverige / Eritrea

1700-talets koloniala produkter – bomull

Jag såg en torr kvist av bomull som påminde mig om platsen där jag föddes, Uzbekistan. Det påminde mig om min studietid då man lockade studenterna att plocka bomull, det "vita guldet". I den frivillig-obligatoriska bomullsskörden medverkar främst studenter och statliga arbetare. Kvällen var den mest intressanta och minnesvärda tiden runt lägerelden, med gitarrspel och många roliga historier som lägger sig på minnet för en livstid.

Elmira, Sverige / Uzbekistan

Bomullen påminner mig om saker som min mormor använde mycket. Hon tog bomull och gjorde vävnad med den. Hon planterade bomullen själv, sedan gjorde hon allt från tråd till vävnad. Efter det att min mormor dog, gjorde min mamma samma sak också. Vävkunst är mycket viktigt i mitt hemland. Det visar att du kommer från Elfenbenskusten. Den här bomullen påminner mig om många saker.

Nathalie Gondo, Sverige / Elfenbenskusten

Emigrera till Amerika – 1800-tal

När jag såg den här båten, blev jag sorgsen för att jag har sett samma historia i mitt hemland Kurdistan. Jag minns när diktatorn Saddam Hussein dödade kurder. Många ville flytta till Europa. De flydde med båtar från Turkiet till Grekland, men tyvärr nådde många kurder inte det här målet. Det finns mycket öar mellan Turkiet och Grekland. Många kurder drunknade i vattnet.

Fayza, Sverige / Kurdistan

Bilden av skeppet som symbol för massmigrationen påminner mig om andra skepp, de som under samma historiska period avreste från "mitt" Italien i riktning mot "den nya kontinenten". En bild som å ena sidan provocerar mig mycket med det sorgliga; att miljontals människor var tvungna att lämna sitt land och sina kära - men som å andra sidan även visar hoppfullhet; den leende ljusa framtiden som väntar vid horisonten.

Amilcare Astone, Sverige / Italien

VILL DU GÖRA NÅGOT LIKNANDE?

Är du nyfiken på att genomföra ”Gränslöst” hos dig? Här följer en lista med tips på sådant det kan vara bra att tänka på för dig som planerar något liknande.

Förberedelser

Checka av:

- Definiera tydliga mål för processen.
- Sätt upp ramar och tydliga gränser för samarbetet med SFI-utbildningarna.
- Upprätta en tidsplan med start och mål för samarbetet.
- Definiera uppdrag, roller, ansvar och mandat för samtliga deltagare.
- Lyssna till förväntningar, behov, farhågor och önskemål som finns kring samarbetet.
- Samtliga deltagare, inklusive museet, måste kommunicera sina behov.
- Var beredd på det oförutsedda och att kompromissa vid behov.
- Avsätt tid för tester, utvärderingar och förändringsarbete. Prova!
- Tänk processororienterat, arbeta med delmål och milstolpar.
- Ta reda på vilka historiska förkunskaper deltagarna har.

Historiskt och arkeologiskt faktaunderlag

På Historiska museet har vi under flera år arbetat med globala perspektiv på de föremål som finns på museet. Arkeologer och historiker inom institutionen har tagit fram faktaunderlag och berättelser som är användbara för projektet. Så, ett tips är (om du inte själv redan är påläst) att be experter att hjälpa till med fördjupad föremålsinformation. Då vi visade utställningen prövade vi olika sätt att förmedla historiska berättelser – kronologiskt eller tematiskt med utgångspunkt i frågor och intressen som deltagarna formulerat. Ibland utgick vi också från de personliga föremål som deltagarna tagit med initialt i programmet för att presentera sig själva. Deltagarna visade störst intresse för 1900-talet och det faktum att Sverige för bara 100 år sedan var ett fattigt odemokratiskt land utan alla de rättigheter och all den välfärd som finns idag.

Kommunikation

Information och överenskommelser med deltagarna

Det är viktigt att tydligt informera deltagarna om det pedagogiska programmens upplägg och innehåll, samt vad som förväntas av dem som deltar. Museipedagoger, lärare och deltagare bör ha kontinuerlig kontakt för att diskutera och besluta om praktiska förutsättningar för träffarna. Ansvarig pedagog ska också instruera deltagarna till de uppgifter som de ska genomföra och försäkra sig om att alla har förstått. Det är viktigt att deltagarna är med vid samtliga träffar eftersom det finns en progression i programmet. För det mesta förstår deltagarna skrivuppgiften,

som innebär att formulera en personlig text om ett föremål på museet. Men vissa deltagare hade svårt att förstå skillnaden på att skriva en historisk faktatext och en personlig text som enbart utgår från deltagarens egna erfarenheter och känslor. Det var något som vi fick stämma av flera gånger så att alla verkligen förstod.

Vilka kommunikationsformer passar bäst?

Muntlig information före, under och efter programmets genomförande? Digital information via till exempel e-post? Information på pappersutskrifter som delas ut till deltagarna? Eller något annat? Ska SFI-läraren alltid vara den som har kontakt med de deltagande eleverna mellan träffarna? En bra idé är att upprätta en deltagarlista med namn och e-postadresser (om det finns) över samtliga deltagare vid programmets start. Då får museipedagogen veta vilka och hur många som deltar, rätt stavning på namn, samt kan komma i kontakt med deltagare vid behov. Eftersom språket är en viktig del, men också kan vara ett hinder i kommunikationen – kombinera gärna olika kommunikationsformer och stäm av (flera gånger) att deltagarna har förstått informationen.

Information och överenskommelser mellan museum och skola

Det är helt avgörande att museet och skolan har personlig, kontinuerlig kontakt för att samarbetet ska fungera. Museets pedagoger och språklärarna har ett gemensamt ansvar för att informationen når deltagarna och bör därför ha kontinuerlig kontakt före, under och efter programmets genomförande. Om nya elever vill ansluta under programmets gång avgör SFI-läraren om det är möjligt och sätter i så fall in deltagaren i verksamheten.

Upplägg för träffarna

När och hur genomförs träffarna?

Eftersom museet och SFI-utbildningen har lite olika förutsättningar är det viktigt att vara så flexibel som möjligt från museets sida gällande tidpunkter för träffar. Det bästa är om deltagarna får tid i skolan att skriva, samt tillgång till datasal i samband med detta. Den sista träffen, vernissagen, är förlagd till kvällstid för att deltagarna ska ha möjlighet att ta med gäster. Ibland önskar en skola att programmet består av fler eller färre träffar än planerat. Fundera över hur flexibla ni kan vara och vad deltagarna vinner eller förlorar på ändringarna. Att besöka museet vid flera tillfällen skapar trygghet. Eventuella ändringar i programmets upplägg får museipedagogen och SFI-läraren komma överens om.

Plats för träffarna

Fundera över var träffarna ska äga rum. Vår erfarenhet är att vissa skolor upplever att det underlättar om första träffen äger rum på deras skola. Det blir då färre resor för gruppen att göra och de sparar tid, men gruppen får inte samma kontakt

med museet. Vi har därför ibland lagt in en extra träff med dessa grupper. Under de övriga träffarna arbetar vi till stor del i utställningen på museet, därför måste vi vara på plats där. På Historiska museet inrättades ett publikt mötesrum, ett klassrum, för projektet för samtal och möten med deltagarna.

Resan till museet

För många deltagare var resan till museet ett hinder och ett osäkert moment. De lärare som först samlat gruppen i skolan och sedan åkte till museet gemensamt kom fram, kom i tid och kunde genomföra programmet i lugn och ro.

Gruppstorlek

Lämplig gruppstorlek är 15-20 deltagare.

Pedagogiken

Pedagogens olika roller

Pedagogerna ska förstås berätta om Sveriges historia och förmedla kunskaper om de historiska föremålen på museet. Men pedagogens roll i detta projekt är minst lika mycket att vara samtalsledare, administratör, samordnare och informatör.

Kommunicera med tal

Under första halvåret talade vi alltid för snabbt och glömde att återkommande stämna av att deltagarna förstod vad vi sa. Det straffade sig förstås och vi fick många kommentarer om detta i utvärderingarna. Samtidigt märkte vi att många deltagare inte förstått innehållet och uppgiften. Informationen måste vara kortfattad. Fråga ofta deltagarna om de förstått, skriv ned svåra ord. Det är viktigt att kontinuerligt föra dialog, särskilt under visningarna.

Kommunicera med skrift

Gå igenom alla skriftliga instruktioner muntligt så att alla deltagare förstått. En språklig utmaning som dök upp var när deltagarna skulle skriva sina texter digitalt. Vi önskade texter på både svenska och på deltagarnas hemspråk. Men många av deltagarna hade inte tillgång till de tecken som behövdes för att kunna skriva på hemspråket. Därför fick vi ibland kompromissa genom att till exempel skanna in handskrivna texter. Men inskannade bilder och PDF:er går inte att lay outa och redigera. Texter som skrivs i wordformat är absolut att föredra.

Tid

En del deltagare kom inte i tid, andra hade inte gjort sina uppgifter. Hur långt kan man som pedagog sträcka sig för att inte förlora deltagare? Får deltagarna vara med oavsett hur sent de kommer? Är det möjligt att vara med i en diskussion även om man inte gjort hemuppgiften? Vilken roll har läraren? Har hen själv

förstått vad som gäller och kunnat ge den hjälp deltagarna behövt? I projektet har vi försökt vara flexibla och tillmötesgående, men att deltagarna ibland har växlat i samma grupp har förstås påverkat för gruppen som helhet. Vi valde att bara ge diplom till deltagare som bidrog med texter.

Målgrupper

Vi har genomfört programmet med SFI-studenter som läser på B, C och D-nivå, samt elever som läser SAS. Vi tycker dock att programmet funkar bäst från C-nivå och uppåt. Elever på B-nivå hade ofta svårt att hänga med språkligt och många deltagare hade även svårt att formulera längre texter.

Utställningsproduktion

Projektet har haft en budget på 50.000 kr första projektåret som främst gick till inköp av digitala skärmar och monteringslösningar för dessa i utställningen. Skyltdesign har gjorts internt, museets tekniker har hjälpt till med teknisk installation och montering av skärmarna. I projektet har funnits gott om arbetstid till planering, genomförande, uppföljning och förvaltning. För Historiska museet har insatsen känts värdefull och projektet har haft stöd av museets ledning. Detta är självklart avgörande för ett framgångsrikt genomförande. Projektet och texterna når många besökare. Det är förstås möjligt att genomföra samma pedagogiska metod helt analogt och med mindre resurser. Men systemet med digitala skärmar är lätthanterligt och kan återanvändas i många sammanhang.

Att avsluta samarbetet

Det är viktigt att samtliga deltagare i projektet är överens om när och hur samarbetet tar slut. För oss kändes det viktigt att avslutningen skulle kännas festlig, därför utformade vi den sista träffen med grupperna som en vernissage då vi firade tillsammans.

Vill du veta mer?

Hör gärna av dig!

Susanna Zidén: susanna.ziden@historiska.se

Petter Ljunggren: petter.ljunggren@historiska.se

